

Orientering til Mellomkirkelig råds møte 29-20 august 2000
Fra Generalsekretæren

Oppdatering på Årsplan-punktet: "etablere nærmere kontakt med utvalgte ortodokse kirker"

Rammer og føringer for MKRs engasjement

I forbindelse med planarbeidet for 2000 og framover slo MKR fast at rådet i sitt Europa engasjement særlig skal arbeide med å etablere kontakt med ortodokse kirker. Rådet vil være kjent med den bredere økumeniske begrunnelsen for denne prioritering.

Følgende er gjort/planlagt:

Den serbisk-ortodokse kirke

Målsettingen med kontakten med den serbisk ortodokse kirken var primært å etablere en relasjon som for dem pekte utover alle de grenser som kirken stort sett lever innenfor: teologisk, tradisjonsmessig, nasjonalt, etnisk/kulturelt, vennfiendebilde og lignende. Tankegangen bak denne strategien er tosidig;

- kirken som holdningsdannende institusjon i et land som Serbia
- en mer selvstendig og kritisk kirkelig røst fra Serbia vil bety et viktig økumenisk bidrag inn i hele den europeiske kirkesituasjon

Resultatet vil i så fall kunne bli nedbygging av spenninger mellom kirker, økt forståelse for ulike kirkelige tradisjoner og egenart og forsoning og fredelig samaksistens i bredere forstand.

Det har vært svært vanskelig å utvikle denne kontakten videre og det har ikke vært mulig å få planlagt besøk et offisielt fra kirkens ledelse til Norge eller et tilsvarende besøk fra oss til Beograd. Flere ideer og tidspunkter har forgjeves vært luftet fra vår side. Man bekrefter viktigheten av kontakten som er opprettet og ønsket om å videreutvikle den, men "tiden er ikke inne".

Det er nødvendig å se at denne holdningen neppe har med Den norske kirke å gjøre, men må ses i lys av den bredere politiske utviklingen i Serbia/Kosovo. Kirken har rett og slett nok med å forholde seg til denne utvikling og til de krav dette stiller til dem på "hjemmebanen".

Om det ikke har vært mulig å pleie direkte kontakt med kirken i beograd og Mellomkirkelig råd har vi kunne holde kontakt via Aage Muller-Nilssen som er engasjert av Kirkens Nødhjelp til å bygge diakonal kapasitet i den serbisk ortodokse kirke. I forbindelse med hans opphold til Beograd har han også

kunnet gjøre mindre oppdrag for Mellomkirkelig råd. Erfaringene har aktualisert behovet for et mer permanent representasjon fra vår kirkes side i dette området. I samtalene med Kirkens Nødhjelp har vi foreslått at når/om KN plasserer en person i området for å ivareta deres arbeid, så bør vedkommende også kunne arbeide på oppdrag fra Mellomkirkelig råd.

Kirkens Nødhjelp bør bes om å redegjøre for sine planer for Balkan i forbindelse med møtet.

Den russisk ortodokse kirke

Siden 1000 års jubileet i Trondheim 1997 har det vært en utvidet kontakt med den russisk-ortodokse kirke. Samtaler med metropolit Kirill i Trondheim tegnet konturene av en kontakt rundt følgende tema:

- utviklingen i KV
- stat-/folkekirke-problematikk
- diakonale utfordringer, bl.a. HIV/AIDS
- Barentsregionen

Bortsett fra kirkesamarbeidet i Barentsregionen som Nord-Hålogaland bispedømme har ansvar for på vegne av Den norske kirke, er det ingen av de andre punktet fulgt opp.

Et nytt element i kontakten med denne kirken er at det de siste 2 årene er etablert to russisk-ortodokse menigheter i Norge med egen prest (fader Kliment) i Oslo og i Stavanger. En plan om å etablere en tilsvarende menighet blant de russiske sjøfolk som besøker Sør-Varanger menighets "sjømannskirka" i Kirkenes er foreløpig ikke satt ut i livet.

I forbindelse med krisen i Serbia/Kosovo ble kontakten til Moskva aktivisert igjen. Den rolle som den russisk-ortodokse kirke kunne spille i planleggingen og gjennomføringen av kirkelederkonferansen i Oslo november 99 "Kosovo krisen-implikasjoner for kirkene i Europa" var positiv.

Konferanse-erklæringen –og i særdeleshet det den sier om behovet for langsiktig arbeid for å skape mer forståelse og kontakt mellom de vestlig protestantisk/katolske deler av Europa og den ortodokse delen- er med å bekrefte det økumeniske grunnlaget for MKRs videre engasjement på dette området.

Det er nå avtalt (foreløpig kun pr. e-mail) et offisielt besøk fra Mellomkirkelig råd til den russisk-ortodokse kirke i Moskva 30-31 oktober. .

Besøket er kommet i stand for å fortsette samtalene om hvordan vi kan danne en plattform for mer permanent og systematisk kontakt mellom våre to kirker. I tillegg er det behov for å ta opp mer konkrete problemstillinger knyttet til

barentssamarbeidet ,utviklingen i KV og om de regionale utfordringene i Barents,Baltikum,Balkan- aksen.

Følgende elementer bør inngå i delegasjonens mandat:

- klargjøre de ulike rollene ulike aktører skal ha i det regionale kirkesamarbeidet i Barentsregionen
- drøfte diakonale utfordringer i Barentsregionen- i lys av KNs satsing
- drøfte humanitære sider ved konfliktene i Nord-Kaukasus
- drøfte situasjonen i de økumeniske organisasjonene KV og KEK
- drøfte behovet for en permanent opprettelse av en kontaktgruppe som kan starte planleggingen av kirke-kirke-kontakt-i tillegg til kontakten via Barentssamarbeidet

Delegasjonen ledes av biskop Ola Steinholt. I tillegg til generalsekretæren deltar Kirkens Nødhjelp .

Den ortodokse kirke i Romania

Borg biskop vil i november gjøre en besøk til denne kirken på oppdrag fra MKR i forbindelse med at han besøker Borg bispedømmes vennskapskirke i landet som er den ungarsk-lutherske kirke i. Invitasjon er mottatt fra Biskopen i Iasi utvirket via European Pilgrimage 2000 som skal møtes nettopp i Iasi i oktober. Det er til vurdering hvorvidt Kvarme også bør besøke patriarken i Bucuresti. European Pilgrimage 2000 i Trondheim i juli ga anledning til drøftinger med representanter for patriarkatets økumeniske sekretær.

Konteksten for besøket er dermed komplisert,men sam,tidg uttrykk for ett av dilemmaene ved kirkesamarbeid generelt og for vår kirkes samarbeid med ortodokse kirker i østlige deler av Europa og på Balkan spesielt. De små lutherske minoritetskirkene er ikke begeistret for at "deres" partnerkirke besøker de ortodokse og i noen tilfeller vil de ortodokse se på en luthersk minoritetskirke som en "sekt".

Denne problematikken bør Kvarme søke å samtale om-både med sin lutherske kollega og med de ortodokse han møter.

Den ortodokse kirke i Albania

MKR har i samarbeid med Nidaros biskop invitert Erkebiskop Anastasios fra den albansk-ortodokse kirken i Tirana,Albania til Trondheim under årets Olsok-festival som også er en del av det European Ecumenical Pilgrimage 2000. Under besøket blir det møter med Utenriksdepartementets politiske ledelse.

Erkebiskopen spiller en viktig brobyggerrolle på Balkan og er en respektert medlem av KVs Sentralkomite og Special Commission som drøfter forholdet mellom KV og de ortodokse.

Samarbeid med KEK- Balkan forsoningsprosjekt

Nå Den norske kirke har lagt planer for å prioritere aktiv deltakelse i KEK i de nærmeste årene er det ikke minst fordi KEK danner en arena for ortodokse kirkers økumeniske engasjement i Europa og dermed for kontakt og samarbeid med dem..

Nidaros biskop og MKRs gensekr.gjennomførte i påske i år et besøk i Sarajevo. En av målsettingene var å drøfte KEKs "Balkan Reconciliation Project" med kirkeledere og Sarajevo interreligiøse råd.

Se vedlagte kopi av brev til KEKs generalsekretær etter besøket. KEK har uttrykt takknemlighet for den sonderingen vi gjorde og vi er enige om å holde hverandre løpende orientert.

Under besøket i Sarajevo ble MKR av den norske ambassaden i Bosnia bedt om å vurdere å gå inn i et samarbeid med den serbisk ortodokse kirken i landet om rehabilitering av den gamle kirken . Kirkens tak er delvis ødelagt av krigshandlingene i 1992-93 og flere hundre år gammelt inventar, blant annet ikoner er i ferd med å ødelegges. MKR bør se på dette som et konkret kirkekirke samarbeid som kan få positive ringvirkninger. Norsk Folkehjelps representasjon i Sarajevo er intressert i å være en tredje samarbeidspartner på den teknisk/administrative siden.

CHURCH OF NORWAY
Council on Ecumenical and International Relations

Gen. Secretary Keith Clements
Conference of European Churches CEC
P.O. Box 2100
CH-1211 Geneva 2
Switzerland

Date	Our ref.	Your ref.	Your date
27.04.00	97/316-12	SU	

Dear Keith,

I hope you are well, and that you are satisfied with the outcome of the Presidium Meeting in Istanbul.

Bishop Finn Wagle and myself are back from our visit to Sarajevo. I find it appropriate to report briefly to you, since the Church of Norway wants to be seen as an active member church and partner in CEC's search for increased ecumenical and multi-religious co-operation in the Balkans.

We want to report especially on our informal discussions on the CEC Balkan Reconciliation Project with several of the partners.

Our visit was planned on two backgrounds. First to expose Bishop Wagle as CEC Central Committee member and Joint Committee member and myself as General Secretary to the situation in Sarajevo through meetings with the religious people of the city, the Helsinki Committee and with our Norwegian Embassy in Sarajevo. Secondly to meet with the Inter-religious Council of Sarajevo. You might know that they were in Oslo at our Conference on Freedom of Religion and Belief in August 1998.

The programme was put together upon my request by the Norwegian Embassy in Sarajevo (where by the way Bishop Finn's daughter Therese is the second secretary). The Embassy hosted a dinner where all the four religious leaders of Sarajevo participated, and in which Finn in his speech affirmed their recent visit to Kosovo as an important new step and encouraged them to work hard to take the next step, which is to go together to Belgrade.

Bishop Finn and myself had in addition to this dinner separate meetings over two days with all of them, except the Catholic Cardinal who apologised for not finding time. Jakob Finci from the Jewish Community of Sarajevo had heard about the CEC Reconciliation project initiative. He clearly welcomed the idea to host it in Sarajevo. Upon my question whether the work of the Inter-religious Council would become more difficult in such a situation, for instance the co-operation with the Serbian Orthodox Church, Jakob Finci said clearly: "No, The Serbian Orthodox Church in Bosnia is slightly moving away from its scepticism to the ecumenical movement".

Arliiv: 761.33

Dr. Reiss-u-Ulema of the Muslim community in Sarajevo said several times during our discussion that the reconciliation initiatives in the Balkans need to be more owned by the local and regional communities. He says this in a clear and strong acknowledgement of the facilitation and support role of the WCRP to the inter-religious councils, nevertheless reminding us several times during our discussion that inter-religious councils are an American model." He asked whether the CEC initiative is generated by and among the churches of the region. He asked: "Is CEC planning to set up a new church based organisation or a new inter-religious organisation in which the religious communities in Sarajevo are a part?" He would like to be a part of such a discussion. He especially called for an intensified targeting of reconciliation education among Muslim local leaders in the region.

We also visited the old Serbian Orthodox Church in the city centre of Sarajevo and met with Metropolitan Nikolai. To your information he has been approaching the Norwegian Embassy for some weeks now asking for support (financially) to renovation of the buildings and some of the icons and even an iconostase. The Embassy has found it of some interest and has asked us to look into it. We will do that in direct contact with the Norwegian Government in Oslo. Whether this will result in a church co-operation between the Church of Norway and the Serbian Orthodox Church on this particular project, remains to be seen. The conversation with Metropolitan Nikolai had to be done via an interpreter since he is not speaking neither English nor German. Also Metropolitan Nikolai welcomed a CEC initiative in Sarajevo.

We also raised the CEC initiative with the Helsinki Committee. Since the Church of Norway works so close with the Helsinki Committee structure we had asked for a meeting with them in Sarajevo. Its leader, Srdan, strongly welcomed the CEC project to Sarajevo. He said that the Helsinki Committee and the Human Rights House in which the Committee is accommodated, could give credibility to such an initiative. In addition to the Committee itself, 5-6 other local human rights groups are located in the house. He expresses hope on behalf of the Human Rights House, that a CEC initiative located in Sarajevo would contribute to an increase of the human rights understanding among the religious communities in Bosnia. They were very much ready to co-operate with such an initiative.

Our visit also provided a meeting with the WCRP representative James Cairns. He especially affirmed the need for an initiative on reconciliation which is a regional initiative. The Inter-religious Council is itself – with the facilitation of the WCRP – at the moment in a process of expanding its scope to be a regional one. They both want to establish inter-religious councils in new countries – Bulgaria, Rumania and Serbia were mentioned – and put regional issues more clearly on the agenda. This strategy links, as far as Bishop Finn and I can see, very much up to the idea behind the CEC Reconciliation projects.

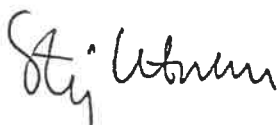
During the dinner at the Norwegian Embassy in which all four religious leaders participated, an informal, but nevertheless important dialogue on the need for new initiatives in the field of reconciliation in the Balkans, took place. The following seems clear:

1. Everyone welcomes a CEC initiative although more clarifications are needed, especially on the structural set-up, the sponsorship etc.
2. Such an initiative is welcomed to be located in Sarajevo. All of the leaders are of the opinion that only Sarajevo has a viable inter-religious record that can provide the initiative with credibility.

3. The initiative should be seen in line with the Stability Pact as a necessary complementary element.
4. The Norwegian Embassy shows a clear interest in it.

Well, Keith, this is a short update of our discussions. We both found them very encouraging, also for the future of CEC initiatives. As you will understand from this report, the Church of Norway is eager to be a part of this project and ready to find a role for itself upon your and others' advice.

Regards

Stig Utne
General Secretary

cc.: Bishop Finn Wagle
Marit Lindheim, Norwegian Church Aid

